

Nr 127

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.; given Stockholms slott den 17 april 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.

GUSTAF ADOLF

Lennart Geijer

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 1969 års lag om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m. erhåller fortsatt giltighet till utgången av juni 1971.

Förslag
till
Lag
om fortsatt giltighet av lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid
förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.

Härigenom förordnas, att lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m., vilken lag gäller till utgången av juni 1970, skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1971.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 april 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *fortsatt giltighet av lagen om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.* och anför.

Inledning

I en proposition som bifölls av 1968 års riksdag (prop. 1968: 7, SU 37, rskr 98, 2LU 1, rskr 81) drogs riktlinjer upp för samhällets bekämpande av den illegala narkotikahandlingen och av det tilltagande missbruket av narkotiska preparat.

Ytterligare åtgärder vidtogs på ett flertal områden genom lagstiftning som antogs av 1969 års riksdag. I detta sammanhang antogs bl. a. lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m. (telefonavlyssningslagen), jfr prop. 1969: 5, 1LU 16, rskr 81. Lagen är tidsbegränsad och gäller till utgången av juni 1970.

Rikspolisstyrelsen har i skrivelse den 6 mars 1970 till chefen för justitiedepartementet lämnat en redogörelse för den hittillsvarande tillämpningen av lagen och för det nuvarande läget inom den illegala narkotikahandlingen samt till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat frågan om förlängning av telefonavlyssningslagen.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), Svea hovrätt, Stockholms rådhusrätt, socialstyrelsen och Sveriges advokatsamfund.

Gällande ordning

Ingrepp i telefonhemligheten får företas endast i mycket begränsad utsträckning. Allmänna bestämmelser om telefonavlyssning finns i 27 kap. 16 § rättegångsbalken (RB). Enligt dessa bestämmelser får avhörande av

telefonsamtal medges endast när någon kan skäligen misstänkas för brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. Sådant tillstånd får meddelas endast av rätten på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Som förutsättning gäller att åtgärden skall vara av synnerlig betydelse för utredningen. Beslutet får avse samtal till och från telefonapparat, som innehas av den misstänkte eller kan antas komma att begagnas av honom. Tillståndet skall meddelas att gälla viss tid, högst en vecka, från den dag då tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare. Beträffande granskning av uppteckning som gjorts när samtal avlyssnats skall vad som föreskrivs i 27 kap. 12 § RB om undersökning och granskning av enskild handling äga tillämpning. Hänvisningen innebär bl. a. att uppteckningen inte får närmare undersökas av annan än rätten, undersökningsledaren eller åklagaren. Dock får sakkunnig eller annan som anlitas för eller hörs under utredningen granska uppteckningen efter anvisning av rätten, undersökningsledaren eller åklagaren. Av 27 kap. 16 § RB följer slutligen att, i den mån uppteckningen innehåller något som inte är av betydelse för utredningen, skall den efter granskningen omedelbart förstöras.

Bestämmelser om telefonavlyssning finns även i 5 § lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, vilken lag är tillämplig endast när fråga är om vissa brott mot rikets säkerhet. Dessa bestämmelser bygger på RB:s bestämmelser i ämnet men går avsevärt längre än dessa.

Lagen är tidsbegränsad. Dess giltighetstid har successivt förlängts, senast för tiden t. o. m. den 30 juni 1970. I proposition (1970:100) har föreslagits förlängning av lagen till utgången av juni 1972.

Telefonavlyssningslagen innebär att bestämmelserna i 27 kap. 16 § RB äger motsvarande tillämpning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling om smugglingen gällt narkotika som avses i narkotikaförordningen (1962:704), trots att för brottet är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. Giltighetstiden för tillstånd till avlyssning får dock bestämmas till högst en månad från den dag då tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare.

I samband med att telefonavlyssningslagen antogs, skärptes straffen för grovt narkotikabrott och grov varusmuggling som gällt narkotika till maximum sex och minimum ett års fängelse (prop. 1969:13, 2LU 7, rskr 83, SFS 1969:33 och 34).

Vid telefonavlyssningslagens tillkomst uttalade föredragande departementschefen bl. a. följande. Telefonavlyssning utgör ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten och bör därför användas ytterligt restriktivt. Telefonavlyssning som ett medel för att skaffa bindande bevisning mot de grövsta profitörerna inom narkotikabranschen är emellertid inte oförenlig med denna inställning. Det är i praktiken inte fråga om någon stor grupp av misstänkta som skulle bli föremål för telefonavlyssning. Det rör sig om

personer som misstänks för att ha gjort sig skyldiga till brott som i fråga om samhällsfarlighet och hänsynslöshet är jämförliga med andra brott beträffande vilka telefonavlyssning redan nu är tillåten. Den utbredning och förgrovning av narkotikabrottsligheten som skett och som motiverar en straffskärpning gör det också angeläget att polisen får tillgång till sådana spaningsåtgärder att de grövsta brottslingarna kan avslöjas. Lagen bör göras tidsbegränsad så att riksdagen inom relativt kort tid får tillfälle att pröva dess verkningar.

Första lagutskottet anförde i sitt utlåtande att utskottet delar departementschefens uppfattning att ett så allvarligt ingrepp i den personliga integriteten som telefonavlyssning bör användas ytterligt restriktivt och tillgripas endast när tungt vägande skäl föreligger och då kringgärdas med betryggande rättssäkerhetsgarantier. Enligt utskottets mening är situationen sådan att enskilda intressen i viss utsträckning bör få vika inför nödvändigheten av att polisens spaningsarbete blir så effektivt som möjligt. Det krav på stränga regler till skydd för rättssäkerheten, som måste uppställas vid ingrepp i telefonhemligheten, kan enligt utskottet uppfyllas på ett tillfredsställande sätt genom den föreslagna lagens uttryckliga anknytning till 27 kap. 16 § RB. Utskottet anförde vidare att en betydelsefull rättssäkerhetsgaranti ligger däri att på grund av lagens tidsbegränsning redan kommande års riksdag får tillfälle att pröva lagens verkningar om fråga uppkommer om förlängning av giltighetstiden. I sådant fall synes det erforderligt att i propositionen lämnas en redogörelse för de erfarenheter som vunnits av lagens tillämpning, bl. a. huruvida den avsedda effekten nåtts.

Rikspolisstyrelsens framställning

Beträffande den hittillsvarande tillämpningen av telefonavlyssningslagen anför rikspolisstyrelsen att annan undersökningsledare än åklagare inte har gjort framställning om telefonavlyssning. För att kunna i detalj följa tillämpningen av lagen och bevaka att tillämpningen blir restriktiv anmäls samtliga ärenden rörande ifrågasatt telefonavlyssning för rikspolischefen innan föredragning sker för vederbörande åklagare. Vidare har — sedan lagen trädde i kraft — vid praktiskt taget varje sammanträde med de parlamentariska ledamöterna i rikspolisstyrelsen ingående redovisning lämnats för utvecklingen av den grova narkotikabrottsligheten och tillämpningen av lagen. Åtta sammanträden med rikspolisstyrelsen in pleno har ägt rum sedan lagens ikraftträdande.

Totalt har domstol i 23 ärenden meddelat tillstånd till telefonavlyssning enligt lagen. Inte i något fall har domstol lämnat åklagares framställning om tillstånd utan bifall. I fyra ärenden avser meddelade tillstånd nu pågående förundersökningar, medan tillstånden i övriga ärenden har upphört att gälla.

Normalt har varje ärende omfattat endast en person. Så är fallet med 20 ärenden. Av övriga tre ärenden har två vardera omfattat två personer och ett ärende fyra personer. Sammanlagda antalet uppgår alltså till 28 personer. Endast för fyra kvarstår avlyssningen.

Avlyssningsperioderna har varierat i längd. Den kortaste perioden har omfattat endast en vecka. Den längsta perioden har — efter domstolens förlängning av tillståndet — sträckt sig över fem månader. Genomsnittstiden ligger uppskattningsvis på 1—2 månader.

I 15 av 19 avslutade ärenden (i fortsättningen kallade de 15 ärendena) har medgiven avlyssning lett till spaningsresultat som haft helt avgörande betydelse för utredningen och som annars inte skulle ha kunnat uppnås ens med mycket stora och tidsödande spaningsinsatser.

I två av de övriga avslutade ärendena framkom uppgifter som visade att illegal handel med narkotika pågick. Inför domstol hållbar bevisning ansågs emellertid inte kunna förebringas, varför avlyssningen upphörde utan att ärendena gick till åtal. I återstående två avslutade ärenden framkom under avlyssningen inte något som tydde på illegal narkotikahandling, varför även i dessa ärenden avlyssningen upphörde utan vidare åtgärd. I annat sammanhang har det dock visat sig att misstanken i ett av sistnämnda två ärenden var befogad. Av 19 avslutade ärenden har således endast ett ärende inte lett till verifiering i någon form av de misstankar som i inledningsskedet legat till grund för domstolens beslut om avlyssning.

Sammanlagt har ett 80-tal personer dömts eller på annat sätt lagförts för grova narkotikabrott i samband med utredningarna i de 15 ärendena. Ytterligare ett antal personer undergår rättspsykiatrisk undersökning på grund av misstanke om sådana brott och slutligen är ett tiotal personer häktade i sin frånvaro i dessa ärenden. De allra flesta av dessa personer torde befinna sig utomlands.

Stora kvantiteter illegal narkotika har smugglats och/eller sålts av dem som dömts eller häktats i de 15 ärendena. En överslagsberäkning tyder på att till de inblandade bevisligen kan härledas mer än 200 kg cannabis-harts, tiotals kg råopium, åtskilliga tusen doser LSD samt centralstimulantia som — omräknat i tabletter — motsvarar minst en miljon tabletter. Sistnämnda siffra är endast en mycket försiktig uppskattning; de verkliga kvantiteterna ligger troligen betydligt över miljonen.

I samband med de uppföljande utredningarna av de 15 ärendena har även annan grov brottslighet uppdagats. Som exempel kan nämnas att i ett ärende beslagtogs 60 tändkapslar, 6 kg dynamit, 1 pistol med ammunition, falska legitimationshandlingar, 52 000 kr. i kontanter jämte värdehandlingar och annat stöldgods till ett värde av cirka 140 000 kr. Stöldgodset kunde härledas till inbrottskupper där gods och kontanter till ett värde av 350 000 kr. stulits. Uppgifter, som framkommit vid telefonavlyssning och som tytt på annan brottslighet än narkotikabrott, har dock själv-

fallet inte föranlett någon åtgärd från polisens sida. Endast sådana andra brott, som uppdragats genom konventionella spaningsmetoder, har föranlett ingripanden.

En rad organiserade smugglings- och försäljningsligor har avslöjats med hjälp av telefonavlyssning. Några exempel må nämnas. En organisation — som sysslade med smuggling och försäljning av cannabisharts, opium och LSD — omfattade minst 29 medlemmar. Av dessa är cirka 20 dömda medan 7 är anhållna eller häktade i sin frånvaro. En annan liga — som handlade med centralstimulantia — hade ungefär 15 medlemmar. De allra flesta av dessa är nu dömda. En tredje organisation — även denna sysselsatt med centralstimulantia — har hittills endast delvis kunnat lagföras. Knappt ett 15-tal personer har dömts.

Det hittills sagda visar att lagen tillämpats med synnerligen stor restriktivitet och endast i särskilt angelägna fall där mycket starka misstankar förelegat om illegal handel med narkotika i stor skala. Rent allmänt torde kunna sägas att polisen under lagens hittillsvarande tillämpningstid kunnat kartlägga och hindra den illegala narkotikahandeln på ett sätt som tidigare inte varit möjligt.

Narkotikabeslagen och de ingripanden i övrigt som polisen gjort mot vittförgrenade försäljningsorganisationer har påtagligt avspeglats i tillgången på narkotika på den illegala marknaden. För närvarande torde brist råda på vissa slag av narkotika — i synnerhet synes detta vara fallet i fråga om centralstimulerande medel.

Emellertid måste konstateras att det fortfarande förekommer organiserad smuggling till och distribution av narkotika i landet. Efterfrågan på narkotika är alltjämt så stor och priserna följaktligen så höga att Sverige fortfarande utgör en mycket attraktiv marknad för försäljning i stor skala av illegal narkotika. Även om en rad välorganiserade smugglings- och försäljningsorganisationer avslöjats under det gångna året, är det för polisen känt att ytterligare sådana organisationer opererar på den svenska marknaden. Härtill kommer — med hänsyn till de stora ekonomiska vinstintressen som ligger i den illegala narkotikahandeln — att nya organisationer är beredda att arbeta sig in på marknaden så snart en marknadsandel blir ledig till följd av att en organisation avslöjats. Som exempel på beloppens storlek kan nämnas att en enda organisation under enbart cirka sex månader år 1969 illegalt som betalning för narkotika utförde valuta från Sverige till Västtyskland för ett belopp som uppgick till ungefär 500 000 kr. Totalt torde valutautflödet årligen uppgå till åtskilliga miljoner kr. Vid inköpskällan på den europeiska kontinenten kostar fenmetralin 90 kr. per kg under det att kilopriset i Stockholm f. n. är — lågt räknat — cirka 90 000 kr. Vid vissa tider har kilopriset i de yttersta leden uppgått till 250 000 kr. och mer.

De organisationer eller syndikat som arbetar i Sverige — i synnerhet sådana som sysslar med centralstimulantia av olika slag — är ytterst välorga-

niserade. I toppen på varje organisation sitter alltid en enda chef, som under sig har ett antal sous-chefer. Dessa svarar var och en för sin del av organisationen. Chefen har ingen personlig befattning med narkotika utan den sysslan sköts helt av sous-cheferna. Ofta har han en rörelse av oskyldigt slag som kamouflage för sin egentliga verksamhet. Han har alltid förbindelse med en storleverantör av narkotika som befinner sig utomlands.

Sous-cheferna har under sig en kedja av underleverantörer som var och en har hand om allt mindre narkotikapartier ju längre ned i kedjan de befinner sig. Ytterst få medlemmar är narkomaniserade. Endast i de yttersta leden torde missbruk förekomma. De olika leden i kedjan känner sällan till någon annan i organisationen än den som befinner sig närmast över och under dem. Chefen är så gott som alltid okänd för alla utom sous-cheferna.

Organisationerna är således mycket professionellt uppbyggda. Även deras sätt att arbeta är professionellt. Kontroller för att upptäcka eventuell skuggning är rutin. Täckord och olika former av kod är vanliga. Personliga möten undviks. Brevlådor av olika slag används. Avlyssning av polisradionätet utnyttjas.

All narkotika på den illegala marknaden i Sverige smugglas in i landet. När det gäller centralstimulantia synes narkotika f. n. ytterst komma från företag i Italien. Genom bulvanköp och liknande kommer substanserna sedan i händerna på internationella smugglare som på järnväg eller annat sätt för narkotika norrut genom Europa. Partierna kan uppgå till 40—50 kg per gång. Någonstans på den norra delen av den europeiska kontinenten — under det senaste året oftast i Nordtyskland — sker omlastning. Med hjälp av maskiner fylls substanserna på kapslar. Storgrossisterna, som har kontakt med organisationschefer i Sverige, underrättar sedan dessa om att narkotika finns till salu, varefter beställningar kommer från Sverige. Sedan smugglas narkotika i partier om 10 000—20 000 kapslar per gång (omräknat i tablettform ungefär 100 000—300 000 tabletter) till Sverige där partierna tas om hand av den beställande organisationen för försäljning på den svenska marknaden. Härefter för kuriren tillbaka likvid för tidigare levererade partier till grossisten.

Den svenska polisen har på olika sätt lyckats kartlägga centralstimulantians ursprung och spridningsvägar till Sverige. Emellertid kan något effektivt internationellt polissamarbete inte etableras för att stoppa den från utlandet dirigerade smuglingen till Sverige, eftersom de substanser det här rör sig om sällan klassas som narkotika utanför Skandinavien. Till följd av skillnaderna mellan den svenska lagstiftningen och lagstiftningen i centralstimulantians ursprungs- och transitländer är den svenska polisen hänvisad till att sätta in sina motåtgärder först sedan narkotika är på väg in i landet. Om de insmugglade partierna inte kan tas genast vid ankomsten till Sverige är risken stor för en omedelbar spridning på den illegala marknaden.

Vad hittills sagts har belyst den professionalisering som den illegala hanteringen av centralstimulantia undergått under senare tid. Det måste konstateras att vi på detta område numera har en organiserad brottslighet av helt internationellt slag. Emellertid har även den andra stora delen av narkotikamarknaden — den som omfattar handeln med cannabis — förändrats under år 1969. Förändringarna i den delen omfattar inte så mycket formerna för handeln som mera de slag av narkotika som omsätts. Tydliga tecken kan iakttas som tyder på en förskjutning bland cannabismissbrukarna till betydligt farligare preparat som exempelvis LSD. Antalet beslag av LSD har ökat påtagligt enbart under andra halvåret 1969. Det verkar som om vissa cannabismissbrukare söker sig över till de starkare — och betydligt farligare — upplevelser som LSD ger.

Vidare har observationer gjorts som kan peka på att heroin börjar vinna terräng i Sverige. Tecknen är ännu så länge inte helt säkra, men det kan misstänkas att utländska syndikat undersöker den svenska marknaden för att se om avsättningen kan bli lönsam.

Då det gäller LSD och heroin är både ursprungsländer och smuggelvägar mycket ofullständigt kartlagda. Troligen har något bestämt mönster ännu inte hunnit utveckla sig.

Mot bakgrunden av det nu sagda — den välorganiserade distributionen av centralstimulantia, skillnaderna i lagstiftning i fråga om handeln med centralstimulantia, den begynnande övergången från cannabis till andra hallucinogener, heroinets uppdykande och den ofullständiga kartläggningen av spridningsvägarna för LSD och heroin — anser rikspolisstyrelsen att polisens aktion mot den illegala narkotikahanteringen måste fortsätta med all kraft. Den minsta försvagning av polisens insatser — vare sig det gäller personella eller materiella insatser — kommer ofelbart att ge till resultat att den effektiva kontroll, som polisen f. n. ändock har över marknaden, går förlorad.

Enligt rikspolisstyrelsens bedömning är det inte möjligt att med enbart konventionella spaningsmetoder ens något så när behålla greppet över den grova illegala narkotikahanteringen. Med enbart vanliga spaningsmetoder, skulle krävas spaningsinsatser av sådan storleksordning att det måste anses helt orealistiskt att tillföra polisen sådana resurser. Ändå skulle man inte komma åt de ledande profitörerna.

Mot samhällets intresse av att komma till rätta med den grova narkotikabrottsligheten måste självfallet noga vägas individens rätt till så stor integritet som möjligt. Det sätt på vilket telefonkontroll använts under det gångna året kan inte enligt rikspolisstyrelsens mening anses ha obehörigen kränkt individens integritet.

Remissyttrandena

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förlängning av lagens giltighetstid.

JK anser att det av rikspolisstyrelsens redogörelse framgår att telefonavlyssning använts med restriktivitet och urskillning samt att den haft en brottsbekämpande effekt som inte varit möjlig att uppnå med andra medel. Anledning saknas att ifrågasätta rikspolisstyrelsens bedömning av telefonavlyssningens värde som spaningsmetod i kampen mot narkotikabrottsligheten. Även om polisen genom att sätta in stora resurser förmått etablera en viss kontroll över den illegala narkotikahandlingen förefaller läget att vara så labilt, att en försvagning av polisens resurser inte bör komma ifråga. Det kan inte nog framhåvas, att telefonavlyssning innebär ett så allvarligt ingrepp i den enskildes rätt, att den endast bör få förekomma för att uppdaga allvarlig brottslighet som inte är åtkomlig med sedvanliga spaningsmetoder. Såvitt känt har personer som inte begått brott inte utsatts för vådor i integritetshänseende under den tid telefonavlyssningen tillämpats. F. n. talar övervägande skäl för att lagen ges fortsatt tidsbegränsad giltighet. *JK* följer tillämpningen av lagstiftningen om telefonavlyssning med särskild uppmärksamhet.

RÅ framhåller, att lagen är så konstruerad att framställning till domstol om tillstånd till telefonavlyssning alltid skall göras av åklagare och avse visst ärende, där skäligen misstanke finns mot bestämd person för särskilt angivet brott. Telefonavlyssning kan alltså inte begagnas i allmänt spaningssyfte. I de fall, då meddelat tillstånd till avlyssning lett till avslöjande av narkotikabrott, har de uppgifter som kommit fram genom avlyssningen inte åberopats som bevis i målet utan endast använts som hjälpmedel för att få fram bevisning av mer konventionellt slag mot den misstänkte. Enligt *RÅ*:s cirkulär nr 56 bör distriktsåklagare som överväger att begära tillstånd till telefonavlyssning rådgöra med vederbörande statsåklagare. De i rikspolisstyrelsens skrivelse lämnade uppgifterna om antalet hittills handlagda ärenden angående telefonavlyssning i narkotikamål stämmer överens med av *RÅ* kända förhållanden. Möjligheten att använda telefonavlyssning vid förundersökning rörande grova narkotikabrott, där andra spaningsmetoder gett negativt resultat, har visat sig vara av väsentlig betydelse. De stränga förutsättningar som föreskrivits för tillämpningen och den restriktivitet med vilken telefonavlyssning använts i praxis synes motsvara berättigade anspråk på rättssäkerhet för den enskilde. *RÅ* tillstyrker fortsatt giltighet av lagen.

Svea hovrätt framhåller att telefonavlyssning som spaningsmetod utgör ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten och bör användas restriktivt. När det gäller åtminstone de grävsta formerna av illegal narkotikahandling bör emellertid enligt hovrättens mening polisens behov av

effektiva spaningsmetoder kunna ges företräde framför enskilda intressen. Av rikspolisstyrelsens redogörelse framgår, att lagen om telefonavlyssning lämnat värdefulla spaningsresultat och tillämpats med allt rimligt beaktande av individens krav på integritet. Situationen på narkotikaområdet är uppenbarligen sådan, att det framstår som synnerligen angeläget, att polisen ges särskilda möjligheter att bekämpa den grova illegala narkotikahandlingen. Hovrätten tillstyrker att lagen förlängs, förslagsvis till utgången av juni 1972.

Stockholms rådhusrätt anser att införseln och spridningen av narkotika i större partier, särskilt när det gäller centralstimulerande medel, på senare tid utvecklats till en organiserad brottslighet som måste kräva betydande insatser från polisen. Enligt rådhusrättens mening utmärks också denna brottslighet av en förslagenhet i övrigt som kan leda till snabba förändringar i tillvägagångssättet vid den illegala narkotikahandlingen med därav följande ökade spaningssvårigheter för polisen. På grund av det anförda och med hänsyn till narkotikamissbrukets förödande verkningar anser rådhusrätten det vara av stor vikt att lagen får förlängd giltighetstid.

Till undvikande av missförstånd angående den formella handläggningen anmärker rådhusrätten att beslut om förlängning av tillstånd till avlyssning inte meddelats. Däremot har efter ny ansökan beviljats tillstånd till avlyssning av telefoner för vilka redan tidigare sådant tillstånd gällt.

Även *socialstyrelsen* och *Sveriges advokatsamfund* tillstyrker fortsatt giltighet av lagen om telefonavlyssning.

Departementschefen

Riktlinjer för att bekämpa den illegala narkotikahandlingen och narkotikamissbruket antogs av riksdagen våren 1968. I enlighet med ett tiopunktsprogram som fastställdes av Kungl. Maj:t i december 1968 har en omfattande aktion bedrivits mot narkotikahandlingen och narkotikamissbruket.aktionen innefattar bl. a. utvidgad upplysningsverksamhet, förstärkta vårdinsatser och en kraftansamling av polisens och tullens resurser med inriktning på att uppdaga narkotikabrott.

Som ett särskilt medel i kampen mot narkotikamissbruket antog riksdagen förra året telefonavlyssningslagen, som medger att telefonavlyssning används under förundersökning när det finns skäligen misstanke mot någon för grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling som avsett narkotika. Lagens giltighetstid begränsades till utgången av juni 1970.

Av den redogörelse som rikspolisstyrelsen nu har lämnat framgår, att domstol har meddelat tillstånd till telefonavlyssning i 23 ärenden. Inte i något fall har åklagares framställning lämnats utan bifall. 20 av ärendena har omfattat en person, två ärenden har omfattat två personer och ett ärende fyra

personer. Sammanlagda antalet personer som har berörts av tillstånd till telefonavlyssning är alltså 28. Genomsnittstiden för avlyssningen uppgår till en à två månader. Rikspolisstyrelsen uppger att avlyssningen i 15 av 19 avslutade ärenden har lett till spaningsresultat som har haft helt avgörande betydelse för utredningen. I två ärenden framkom uppgifter om att illegal narkotikahandel pågått, men på grund av bristande bevis ledde ärendena inte till åtal. I återstående två ärenden framkom under avlyssningen inte något som tydde på narkotikabrott. I annat sammanhang har misstanken i ett av dessa ärenden visat sig befogad. Av 19 avslutade ärenden har sålunda endast ett ärende inte lett till verifiering i någon form av de misstankar som legat till grund för domstolens beslut om avlyssning. Av redogörelsen framgår vidare att ett 80-tal personer dömts eller på annat sätt lagförts för grova narkotikabrott i samband med utredningarna i 15 av ärendena. Ett tiotal personer är häktade i sin frånvaro. Mer än 200 kg cannabisharts, ett tiotal kg råopium, åtskilliga tusen doser LSD samt centralstimulantia motsvarande minst en miljon tabletter kan bevisligen härledas till dem som dömts eller häktats i 15 av ärendena.

När det gäller det nuvarande läget på narkotikafronten konstaterar rikspolisstyrelsen att det torde råda brist på vissa slag av narkotika — främst centralstimulerande medel — att efterfrågan alltjämt är stor och priserna höga. En rad smugglings- och försäljningsorganisationer har avslöjats under föregående år och polisen har kännedom om ytterligare sådana organisationer som opererar i Sverige. Verksamheten är mycket välorganiserad och svåråtkomlig. Narkotikahandeln är en organiserad brottslighet av internationellt slag.

Enligt rikspolisstyrelsen äger en förskjutning rum bland cannabismissbrukarna till betydligt farligare preparat som LSD. Vissa iakttagelser tyder även på att heroin börjar vinna insteg i Sverige. Rikspolisstyrelsen understryker därför att polisens aktion mot narkotikabrottslighet måste fortsätta med all kraft.

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt en förlängning av lagens giltighetstid. Under remissbehandlingen har allmänt framhållits att telefonavlyssning är ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten men att rikspolisstyrelsens redogörelse visar att spaningsmetoden använts restriktivt.

Enligt en av RÅ sammanställd statistisk redogörelse över domar i narkotikamål under år 1969 framgår att antalet personer dömda enligt narkotikastrafflagen under de fyra kvartalen 1969 var 890, 853, 612 resp. 575, eller sammanlagt 2 930. Antalet personer dömda för grovt narkotikabrott var under samma tidsperioder 114, 88, 86 resp. 90, eller sammanlagt 378.

För egen del har jag samma grundinställning till telefonavlyssning som min företrädare gav uttryck åt vid telefonavlyssningslagens tillkomst. Denna metod för brottsspaning måste även enligt min mening utnyttjas med stor restriktivitet.

Vad rikspolisstyrelsen anfört sammanställt med RÅ:s uppgifter visar att möjligheten till telefonavlyssning använts restriktivt och med urskillning. Det sätt på vilket telefonavlyssningslagen tillämpats under det gångna året står därför enligt min mening i överensstämmelse med de uttalanden som gjordes vid lagens tillkomst.

Av rikspolisstyrelsens framställning framgår att rikspolischefen i detalj följt tillämpningen av lagen i den formen att varje ärende rörande ifrågasatt telefonavlyssning anmälts för rikspolischefen samt att de parlamentariska ledamöterna i rikspolisstyrelsen lämnats en fortlöpande, ingående redovisning för utvecklingen av den grova narkotikabrottsligheten och tillämpningen av telefonavlyssningslagen. Enligt min mening är detta tillvägagångssätt lämpligt. Det förstärker lagens garantier för att telefonavlyssning inte används på sådant sätt att rättssäkerheten blir åsidosatt.

När det gäller det aktuella läget på narkotikamarknaden visar rikspolisstyrelsens redogörelse att narkotikahanteringen alltmer utvecklats mot organiserad brottslighet av internationellt slag. Som rikspolisstyrelsen har framhållit är det inte möjligt att under sådana förhållanden med enbart konventionella spaningsmetoder behålla kontrollen över den grova illegala narkotikahanteringen. Effektiviteten i polisens ansträngningar att komma åt finansierarna och de största langarna får inte äventyras. Erfarenheterna från det gångna året ger enligt min mening belägg för att kraftansamlingen har gett resultat och att inte minst telefonavlyssningen bidragit till att en rad organiserade smugglings- och försäljningsligor kunnat avslöjas. Telefonavlyssningslagens giltighetstid bör därför förlängas. Giltighetstiden bör tills vidare bestämmas till utgången av juni 1971.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om fortsatt giltighet av lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.* Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.¹

Hemställan

Jag hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

¹ Bilagan, som är likalydande med det till propositionen fogade lagförslaget, har uteslutits här.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 15 april 1970.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet REGNER,
regeringsrådet MARTENIUS,
justitierådet BERNHARD,
justitierådet HESSER.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 april 1970, hade Kungl. Maj:t förordnat, att enligt 87 § regeringsformen lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättat förslag till *lag om fortsatt giltighet av lagen om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.*

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av kammaråklagaren Gösta Welander.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 17 april 1970.

Närvarande:

Statsråden ANDERSSON, LANGE, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, BENGTSSON, NORLING, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslaget utan erinran, och hemställer, under framhållande av att ärendet bör behandlas under riksdagens vårsession, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten